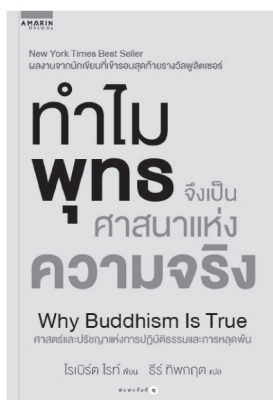
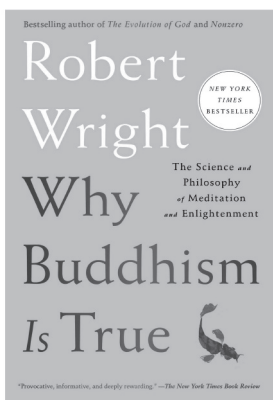

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)
ทำไมพุทธจึงเป็นศาสนาแห่งความจริง ศาสตร์และปรัชญา
แห่งการปฏิบัติธรรมและการหลุดพ้น

ภัทรธรณ์ แสนพินิจ

ชื่อหนังสือ (ภาษาไทย) ทำไมพุทธจึงเป็นศาสนาแห่งความจริง ศาสตร์และปรัชญา
แห่งการปฏิบัติธรรมและการหลุดพ้น

ชื่อหนังสือ (ภาษาอังกฤษ) Why Buddhism is True: The Science and
Philosophy of Meditation and Enlightenment

ผู้เขียน โรเบิร์ต ไรท์ (Robert Wright)

ผู้แปล ธีร์ ทิพภักดิ์

* ผู้ช่วยอาจารย์ วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, นิสิตทุนการศึกษาหลักสูตร
ดุซงกีบัณฑิต 100 ปีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขาวิชาภาษาบาลี-สันสกฤตและ
พุทธศาสนศึกษา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

E-mail: pattaratorn191@gmail.com

สำนักพิมพ์ อมรินทร์ธรรมะ (ประเทศไทย) และสำนักพิมพ์ Simon & Schuster; Reprint edition (ต่างประเทศ)

พิมพ์ครั้งแรก เดือนเมษายน 2562 (ประเทศไทย) และ August 8, 2017 (ต่างประเทศ)

จำนวนหน้า 310 หน้า

หนังสือเล่มนี้เป็นการเปิดเผยทัศนะและประสบการณ์ของโรเบิร์ต ไรท์ ในฐานะของนักจิตวิทยาพัฒนาการที่มีความรอบรู้ทั้งทางด้านศาสนาและวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ในหนังสือเล่มนี้เขาจึงมุ่งนำเสนอแนวคิดหลักของพุทธศาสนาทางด้าน “ธรรมชาตินิยม” (Naturalism) ซึ่งเป็นสิ่งที่โลกตะวันตกต่างให้ความสนใจและเลือกเข้าหาพุทธศาสนามากขึ้น โรเบิร์ต ไรท์ผู้สนใจหลักการปฏิบัติสมาธิอย่างจริงจัง เขาได้ตัดสินใจเข้าโปรแกรมปฏิบัติสมาธิแบบรักษาความเงียบที่สมาคมสมาธิเพื่อการหยั่งรู้ (Insight Meditation Society) เพื่อค้นหาคำตอบบางประการที่เขาตั้งคำถามในใจต่อพุทธศาสนา การตัดสินใจของเขาในครั้งนี้ไม่ใช่แค่ได้คลายความสงสัยของตนเองเพียงเท่านั้น แต่มันได้สร้างจุดเปลี่ยนบางอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตและความคิดของเขาและทำให้การมองโลกของเขาเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง และหนังสือเล่มนี้เป็นการแบ่งปันเส้นทาง การเดินทางเพื่อค้นหาคำตอบของโรเบิร์ต ไรท์ เขาจึงตั้งใจถ่ายทอดเรื่องเล่าจากการได้รับบทเรียนสำคัญเป็นนัยที่ชัดเจนจากแนวคิดทางพุทธศาสนาภายใต้การอธิบายสนับสนุนที่หนักแน่นด้วยวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ได้แก่ ประสาทวิทยาศาสตร์ยุคใหม่โดยเชื่อมโยงผลลัพธ์ของการฝึกฝนของเขากับจิตวิทยาวิวัฒนาการซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ที่กำลังตั้งคำถามหรือมีข้อสงสัยเกี่ยวกับความจริงที่พุทธศาสนานำเสนอไว้

โรเบิร์ต ไรท์ (Robert Wright) เป็นนักเขียนผู้มีพรสวรรค์ เขามีผลงานเขียนคุณภาพหลายเล่มอย่างต่อเนื่องจากหลายสำนักพิมพ์ที่มีชื่อเสียงระดับโลก ได้แก่ เดอะ นิวยอร์กเกอร์ (The New Yorker), ดี แอตแลนติก (The Atlantic), ไทม์ (Time), สเลท (Slate) และเดอะ นิวรีพับลิก (The New Republic) ไรท์

เป็นนักเขียนผู้คว้ารางวัล National Magazines Awards จากความเรียงและบทความยอดเยี่ยมแห่งปี และผลงานที่สร้างชื่อให้โด่งดังที่สุด ได้แก่ The Moral Animal ซึ่งนิวยอร์กไทมส์บุ๊กรีวิวได้ยกย่องให้เป็นหนึ่งในสิบหนังสือที่ดีที่สุดแห่งปี อีกผลงานของเขาคือ The Evolution of God ซึ่งติดอันดับ New York Times Bestseller และติดเป็นผู้เข้าชิงรางวัลพูลิตเซอร์ด้วย นอกจากนี้เส้นทางความเป็นนักเขียนแล้ว ไรท์ยังเคยเป็นอาจารย์อยู่ในภาควิชาจิตวิทยาที่มหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนียและภาควิชาศาสนาที่มหาวิทยาลัยพรินซ์ตันซึ่งมีการเปิดหลักสูตรสอนออนไลน์ฟรีทางเว็บไซต์ชื่อว่า “ศาสนาพุทธกับจิตวิทยาสมัยใหม่” (Buddhism and Modern Psychology) และได้รับความนิยมนอย่างสูง ปัจจุบันเขาเป็นศาสตราจารย์อาคันตุกะภาควิชาวิทยาศาสตร์และศาสนาที่วิทยาลัยสหพันธ์ศาสนศาสตร์ (Union Theological Seminary) ในนิวยอร์ก และล่าสุดเขาได้ผลิตผลงานชิ้นโบแดงเป็นหนังสือเล่มใหม่ที่นับว่าเป็นความท้าทายในการแสวงหาคำตอบครั้งใหม่ของเขาตามชื่อของหนังสือคือ Why Buddhism is True จากแรงบันดาลใจบางอย่างในชีวิตของเขา และทันทีที่หนังสือเล่มนี้เปิดตัวและวางแผงก็กวาดรายได้มหาศาลจนได้ขึ้นแท่นเป็นหนังสือที่มียอดขายสูงสุดในเดอะนิวยอร์กไทมส์ทันที และทำให้เกิดกระแสความสนใจต่อพุทธศาสนาในโลกตะวันตกอย่างยิ่ง

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 16 ตอน แต่ละตอนเป็นความเรียงขนาดสั้นที่เล่าเรื่องราวตามชื่อของตอนนั้น โดยผู้เขียนได้เรียงลำดับตอนไว้เป็นอย่างดีโดยไล่ไปตามคำถามที่ทิ้งท้ายในแต่ละตอน และค่อย ๆ เผยคำตอบไป ตามลำดับซึ่งไล่เรียงตามความซับซ้อนของสังขารมในพุทธศาสนาและประกอบกรเล่าเหตุการณ์สำคัญในพระสูตร และจากประสบการณ์จริงที่โรเบิร์ต ไรท์ได้เข้าไปร่วมปฏิบัติสมาธิแบบรักษาความเงียบตลอดระยะเวลาเจ็ดสัปดาห์ ดังนั้น ในหนังสือเล่มนี้จึงเป็นการเล่าถึงผลการปฏิบัติสมาธิของเขาและการค้นพบคำตอบเรื่องสังขารมในพุทธศาสนาล้วนเป็นบทเรียนสำคัญที่บรรจุลงในแต่ละตอนอย่างละเอียด ไม่เพียงเท่านั้น เขายังยกและแสดงหลักฐานจากวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ด้วยทฤษฎีและการวิจัยที่มีความสอดคล้องและได้รับการยอมรับทางวิทยาศาสตร์ขึ้นมาเพื่อใช้

ในการหาคำตอบร่วมด้วยว่าแนวคิดทางพุทธศาสนาแต่ละเรื่องได้รับความเชื่อมั่นมากแค่ไหน การค้นหาความจริงเรื่องภพมาชาติ ที่มาและสาเหตุของความทุกข์ และความจริงบางอย่างที่เกี่ยวกับการทำงานของจิตใจและวิธีการเปลี่ยนการทำงานของจิตใจให้ดียิ่งขึ้น จนมาถึงในตอนท้ายด้วยการตอบคำถามหลักตามชื่อของหนังสือเล่มนี้ว่า “ทำไมพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาแห่งความจริง” ในท้ายที่สุด

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ คือ กระบวนการหาคำตอบจากหลายคำถามที่ปรากฏในแต่ละตอนซึ่งชวนให้สงสัยและร่วมหาคำตอบไปพร้อมกันต่อประเด็นเรื่องความจริงในพุทธศาสนาซึ่งผู้เขียนมีความมุ่งมั่นในการค้นหาคำตอบและมุ่งขยายให้เห็นคำสอนในพุทธศาสนาที่เป็นจริงอย่างที่ไม่สามารถปฏิเสธได้โดยการอธิบายแต่ละส่วนนั้นทำให้เห็นความสำคัญของคำสอนในพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่อย่างน่าเหลือเชื่อ อย่างที่โรเบิร์ต ไทท์กล่าวไว้ว่า “เป็นเวลา นานกว่าสองพันกว่าปีที่พุทธศาสนาได้ศึกษาว่าจิตใจของมนุษย์ถูกตั้งโปรแกรมตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร และเหตุปัจจัยทำงานอย่างไรกันแน่...แต่ไม่นานมานี้สองกระแสะระหว่างพุทธศาสนากับแนวคิดตะวันตก (วิทยาศาสตร์สมัยใหม่) ได้เริ่มปฏิสัมพันธ์กันในทางที่เกิดผลดี ไม่ว่าจะเป็นการสแกนสมองนักปฏิบัติสมาธิ งานวิจัยเกี่ยวกับผลทางกายภาพและจิตวิทยาของการปฏิบัติสมาธิ เป็นต้น” (น.244)

สิ่งที่ผู้เขียนมุ่งแนะนำให้แกการหาคำตอบไม่เพียงแต่การศึกษาคำสอนของพุทธศาสนาเพียงเท่านั้น แต่เขาได้อุทิศตนเองเพื่อการค้นหาคำตอบครั้งนี้อย่างจริงจัง ด้วยการเข้าโปรแกรมเพื่อปฏิบัติสมาธิอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเขาเชื่ออย่างหนักแน่นว่าการกระทำครั้งนี้จะเป็นประสบการณ์ที่เชื่อถือได้มากกว่าสิ่งอื่นใด และตลอดการเข้าโปรแกรมเขาได้เฝ้าสังเกตและจดบันทึกประสบการณ์เพื่อนำมาถ่ายทอด ดังนั้น สิ่งที่เปิดเผยในหนังสือเล่มนี้จึงเป็นประสบการณ์ตรงของผู้ปฏิบัติสมาธิอย่างจริงจังและเขาได้ค้นพบผลการปฏิบัติที่ยิ่งกว่าคำตอบที่เขาเคยตั้งไว้ แต่มันคือสิ่งที่ยิ่งใหญ่ในทัศนะของเขาตามคำกล่าวที่ว่า “เป้าหมายของผมจำเป็นต้องได้ยากยิ่งกว่านั้น หากเราปล่อยให้การบิดเบือนตามธรรมชาติในจิตใจทำลาย

ทุกอย่างแบบไม่มีขิ้นติ มันคงจะยิ่งเศร้าหากมองจากความจริงที่ว่า ในตอนนี้การบิดเบือนเหล่านี้กลายเป็นข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ที่ชัดเจน และพวกเราก็มีวิธีที่จะแก้ไขมัน นั่นคือ การปฏิบัติสมาธิ ทั้งหมดที่ผมกล่าวถึงคือ หนทางสู่การรู้โลกอยู่ใกล้แค่เอื้อม” (น. 280)

สิ่งที่น่ายกย่องคือความสามารถของผู้เขียนที่นำเสนอเรื่องเล่าจากประสบการณ์ส่วนตัวด้านการปฏิบัติควบคู่ไปกับการตั้งคำถามและการหาคำตอบด้วยวิทยาศาสตร์สมัยใหม่หลายแขนง ผู้เขียนสามารถบอกเล่าเรื่องเล่าได้ด้วยการอธิบายอย่างเรียบง่ายเสมือนการเขียนไดอารี่ที่บันทึกชีวิตและความคิดของตนเองในขณะที่กำลังเข้าโปรแกรมสมาธิอยู่และเว้นวรรคออกมาเพื่อค้นหาคำตอบต่าง ๆ ไปด้วย เขามีความพยายามในการถ่ายทอดให้ผู้อ่านเข้าใจด้วยการแสดงตัวอย่างที่หลากหลาย แต่เป็นตัวอย่างที่เข้าใจง่ายและใกล้ตัวเราอย่างที่สุด เช่น การยกตัวอย่างเรื่องการสร้างภาพมาและการถูกระตุ้นให้เกิดความอยาก (ตัณหา) ด้วยการพูดถึงความสุขที่เราแสวงหาที่มันสลายไปอย่างรวดเร็ว เช่น การกินโดนัทเคลือบไอซิ่งสร้างความพอใจในช่วงหนึ่งและทิ้งให้เกิดความโหยหายาวนานยิ่งกว่าเดิม ผู้เขียนจึงชี้ให้เห็นว่าความสุขอย่างนั้นเป็นความพอใจที่อยู่ไม่นานและก่อให้เกิดความทุกข์ที่จะบีบคั้นให้เราแสวงหาความพอใจมากขึ้นไปอีกซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการคัดเลือกตามธรรมชาติของดาร์วิน (Natural Selection) เป็นเหตุทำให้สมองของเราสร้างภาพมายาขึ้นมาในหัวอยู่เสมอเพื่อทำให้เราตกเป็นทาสของมัน

โรเบิร์ต ไรท์ ได้ชี้ให้เห็นว่าเส้นทางของพุทธศาสนาเป็นการขบถต่อ การคัดเลือกตามธรรมชาตินั้น เมื่อเข้าสู่การปฏิบัติสมาธิจะทำให้เรามองเห็นความเป็นจริงตามแนวคิดหลักของปรัชญาพุทธศาสนาและนำไปสู่ความรู้แจ้งในที่สุด ผู้เขียนมีความพยายามในการอธิบายความหมายของคำศัพท์เฉพาะของพุทธศาสนาหลายคำซึ่งเกี่ยวข้องกับความจริงสูงสุดในพุทธศาสนา ได้แก่ อรูป ความว่างเปล่า การรู้แจ้ง และนิพพาน เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นความท้าทายในการอธิบายคำศัพท์เฉพาะของพุทธศาสนา แต่ผู้เขียนสามารถอธิบายได้ด้วยการนำเสนอข้อความสำคัญในพระสูตร

ที่มีคำนิยามชี้เฉพาะเจาะจงและยกเหตุการณ์สำคัญในพระสูตรขึ้นมาอ้างอิงและอธิบายประกอบเหตุผล พร้อมทั้งการยกแนวคิดของศาสตร์สมัยใหม่ที่สอดคล้องกันขึ้นมาสนับสนุนด้วย เช่น คำสอนของพระพุทธเจ้าที่ตรัสตอบต่ออัครศิเวสสนะในเรื่องของขันธ 5 พระองค์ทรงอธิบายได้อย่างกระจ่างชัดในประเด็นที่ว่ารูปเป็นตัวเรา แต่เราไม่ได้มีอำนาจเหนือรูปนั้นอย่างเช่น เมื่อใดที่ประสบกับเวทนา (ความรู้สึก), สัญญา (การจำได้หมายรู้) และมีความคิดต่าง ๆ ขึ้นมาล้วนแต่ไม่มีอำนาจเหนือสิ่งเหล่านี้อย่างสมบูรณ์เพราะไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมจริงและยังก่อให้เกิดความทุกข์ซึ่งอัครศิเวสสนะก็ยอมรับตามนั้น ในประเด็นดังกล่าวนี้ ผู้เขียนยังสามารถเชื่อมโยงไปถึงจิตวิทยาสมัยใหม่ที่ดึงมาใช้ในการอธิบายประเด็นนี้ให้ชัดเจนและสนับสนุนตามความคิดดังกล่าวด้วย เช่นเดียวกับเรื่องของ “อนัตตา” “อรูป” และ “ความว่างเปล่า” ด้วยการยกคำนิยามและเรื่องราวมาจากอนัตตลักขณสูตรและสมาธิราชสูตรแล้วนำมาตีความคำเทศนาและอ้างอิงแนวคิดจิตวิทยาและชีววิทยาวิวัฒนาการมาสนับสนุนคำตอบดังกล่าวด้วย

ภาพรวมของหนังสือเล่มนี้จึงเป็นการรวบรวมและนำเสนอคำสอนสำคัญของพุทธศาสนาในโลกสมัยใหม่ซึ่งทำให้เห็นว่าพุทธศาสนาไม่ได้เป็นเรื่องที่ล้าสมัยเลย สิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งคือผู้เขียนยังพิสูจน์หาความเป็นจริงตามคำสอนเหล่านั้นภายใต้วิธีการประเมินผ่านการตระหนักรู้ถึงเงื่อนไขหรือเหตุปัจจัยนั้นด้วยวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ พร้อมทั้งการเสนอแนวทางของการเข้าถึงความจริงตามแนวคิดของพุทธศาสนาด้วยวิธีการเจริญสติซึ่งเป็นกุญแจสำคัญไปสู่การรู้แจ้งและการหลุดพ้นอย่างแท้จริง ซึ่งผู้เขียนมีประสบการณ์ตรงจากการได้ฝึกปฏิบัติวิปัสสนาตลอดหลายสัปดาห์จนค้นพบบทเรียนสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของการปฏิบัติหลายประการทั้งในแง่ของการบำบัดพฤติกรรมและความคิด ตลอดจนการบรรลุด้านจิตวิญญาณที่สามารถปลดแอกภาพแห่งมายาที่เกิดจากการสร้างขึ้นตามทฤษฎีของการคัดเลือกตามธรรมชาติได้สำเร็จอย่างที่โรเบิร์ต ไรท์กล่าวไว้ถึงผลการปฏิบัติของเขาในตอนท้ายว่า “หลังจากที่ช่วงของการปฏิบัติรวมจบลง และผู้คนเดินออกจากห้องปฏิบัติเงียบ ๆ การค้นพบนั้นไม่ใช่แค่เรื่องที่เอาชนะความเกลียด

ตัวเองได้ ผมยังรู้สึกว่าการหลายสิ่งที่มาพร้อมกับความเจ็บปวดและดิ้นรน ตอนนี้ง่ายดายยิ่งขึ้น ผมไปถึงภพแห่งจิตวิญญาณ และผมได้พบเทคนิคการทำสมาธิที่พาผมไปที่นั่นซ้ำ ๆ ได้ มันยากที่จะสร้างความรู้สึกเช่นนี้ขึ้นมาใหม่ แต่ผมคิดว่าความรู้สึกสำเร็จทางจิตวิญญาณที่เป็นกลางนี้ได้แสดงออกมาเป็นนัยทางน้ำตาของผม สิ่งที่ผมรู้แน่ชัดก็คือ มันเป็นน้ำตาแห่งความปลาบปลื้มและความรู้สึกหลุดพ้นนั้นช่างยิ่งใหญ่ จากนั้นผมก็มีชีวิตอย่างมีความสุขไปชั่ววันจันทร์” (น. 269)

เสน่ห์ของการเล่าเรื่องของโรเบิร์ต ไรท์ในหนังสือของเขา คือ การบอกเล่า “สาระสำคัญร่วม” ที่เป็นแนวคิดพื้นฐานและพบได้ในทุกนิกายหลักของพุทธศาสนา แม้จะมีรูปแบบและธรรมเนียมที่มีความแตกต่างกันออกไปก็ตาม แต่ยังคงมีเป้าหมายสูงสุดเดียวกัน จุดสำคัญที่ผู้เขียนเน้นมากที่สุด คือ การชี้แนะหนทางเพื่อการอยู่กับปัจจุบันขณะได้อย่างปกติสุขและสามารถเผชิญหน้ากับความทุกข์ได้อย่างไม่หวาดหวั่นอีกต่อไป อย่างที่ผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็นรอยต่อระหว่างความจริงกับอภิปรัชญาที่สะท้อนผ่านปรัชญาพุทธศาสนาว่า “ชีวิตตามที่ใช้กันเป็นปกติเป็นชนิดของมายา และคุณไม่อาจเป็นอิสระอย่างแท้จริงจนกว่าคุณ จะแทรกผ่านมายาและมองเห็นหัวใจของสิ่งต่างๆ จนกว่าคุณจะเห็นมันด้วยตาของตัวเอง ไม่เช่นนั้นคุณก็ยังคงถูกจองจำ” (น. 245) ผู้เขียนได้ยกข้อความดังกล่าวมาจากภาพยนตร์ชื่อดังเรื่อง เดอะ เมทริกซ์ (The Matrix) ขึ้นมาเปรียบเทียบกับสถานการณ์ของการต่อสู้และค้นหาโลกใบใหม่เพื่อหลุดออกมาจากโลกแห่งภาพมายานั้นได้ ซึ่งผู้เขียนได้วิเคราะห์เจาะลึกไปถึงรากเหง้าของสิ่งเหล่านั้นโดยเชื่อมโยงเข้ากับจิตวิทยาวิวัฒนาการ (Evolutionary Psychology) จากการศึกษาสมองของมนุษย์ที่ถูกออกแบบมาด้วยการคัดเลือกตามธรรมชาติเพื่อล่อลวงและกักขังเราให้ตกเป็นทาส แต่ถึงกระนั้น ผู้เขียนยังให้ความกระจ่างว่ามันเป็นกระบวนการทางธรรมชาติที่ออกแบบมาเพื่อปกป้องเราให้มีชีวิตอยู่รอดและสืบทอดเผ่าพันธุ์ต่อไปได้ ดังนั้น จุดสำคัญที่ผู้เขียนเน้นคือผลการปฏิบัติของเราที่ทำให้เราค้นพบว่าพุทธศาสนาได้มอบความหวังที่เปี่ยมพลังเพื่อการหลบหนีออกมาจากโลกเมทริกซ์

หรือโลกแห่งภพมาตามิที่ผู้เขียนชี้ไว้ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ผู้วิจารณ์เห็นคือการนำเสนอของผู้เขียนที่มุ่งนำเสนอตามความเป็นจริงอย่างที่ไม่ได้ยึดยึดความคิดของเขาให้ผู้อ่านเชื่อหรือดึงเข้ามาเป็นชาวพุทธ เพราะตามที่ศนะของผู้เขียนเองก็ไม่ได้เรียกตัวเองว่าเป็นชาวพุทธ และเขาได้ให้เหตุผลว่าการเลือกปฏิบัติสมมติตามแนวทางของพุทธศาสนาเป็นเพียงการยอมรับทางเลือกหนึ่งตามวิถีทางที่ได้จากพุทธศาสนาซึ่งทำให้เขาพบกับความสุขและความสงบในชีวิตเท่านั้น และการเขียนหนังสือเล่มนี้ของเขาเกิดขึ้นมาจากแรงบันดาลใจในข้อนี้เพื่อเป็นการบอกเล่าและถ่ายทอดความรู้และความคิดผ่านประสบการณ์ตรงของเขาว่าได้รับผลและมีคุณค่ามากเพียงใด โรเบิร์ต ไรท์เป็นผู้เปิดโลกทัศน์ของความเป็นพุทธศาสนาพร้อมกับการยืนยันความเป็นจริงด้วยการเป็นตัวแทนของชาวตะวันตกผู้ไม่เชื่อในสิ่งใดโดยง่าย เขาได้เข้าพิสูจน์ความจริงและเปิดเผยข้อค้นพบซึ่งเดิมทีนักคิดชาวพุทธยุคแรกได้ค้นพบคำตอบที่แท้จริงแล้วแต่ยังปราศจากแหล่งข้อมูลทางวิทยาศาสตร์อ้างอิง แต่ผู้เขียนเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ชี้จุดร่วมระหว่างพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ที่สอดคล้องกันบนพื้นฐานของความจริงด้านธรรมชาตินิยมซึ่งมีข้อสนับสนุนจำนวนมากที่ผู้เขียนนำมาใช้ประเมินและพิสูจน์จนค้นพบความจริงและตอบคำถามใหญ่ที่เขาตั้งไว้สำเร็จได้

หนังสือเล่มนี้จึงเป็นหนังสือที่ไม่เจาะจงผู้อ่านและไม่ผูกขาดเพียงกลุ่มของชาวพุทธเท่านั้น แต่ผู้เขียนมีความพยายามจะทำให้หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่เปิดกว้างให้แก่คนทุกกลุ่มที่มีความสนใจและมุ่งหาคำตอบร่วมกันอย่างอิสระ โดยเฉพาะกับวิสัยของบุคคลที่ไม่เชื่ออะไรโดยง่ายแล้ว หนังสือเล่มนี้จึงตรงตามความต้องการที่จะช่วยสนองความอยากรู้โดยการนำพาผู้อ่านร่วมวิเคราะห์ ถกเถียง วิพากษ์วิจารณ์ความจริงที่พุทธศาสนานำเสนอผ่านศาสตร์ความรู้สมัยใหม่หลายแขนงศาสตร์ หนังสือเล่มนี้จึงมีเสน่ห์ต่อคนรุ่นใหม่ที่มีวิสัยดังกล่าวอย่างยิ่ง สำหรับการทำความเข้าใจเนื้อหาภายในเล่มทั้งหมดแทบจะไม่มีขีดจำกัดใดที่เกี่ยวข้องกับความรู้ด้านปรัชญาพุทธศาสนาอันลึกซึ้ง และไม่มีการกล่าวถึงเรื่องเหนือธรรมชาติที่เกินกว่าการพิสูจน์ด้วยตาและจากความรู้สึกที่มนุษย์สามารถรับรู้ได้ กระนั้นผู้อ่าน

สามารถเข้าใจเนื้อหาได้ปราศจากอุปสรรคด้านความรู้เหล่านั้น นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้ทำภาคผนวกสรุปเนื้อหาสำคัญภายในเล่มและคำอธิบายเรื่องศัพท์เฉพาะทางที่ใช้ในหนังสือไว้ท้ายเล่มอยู่เล็กน้อย ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร คำนิยามศัพท์ รากศัพท์และที่มาของคำจากภาษาสันสกฤตและภาษาบาลี ความหมายโดยตรงและโดยนัย ตลอดจนข้อตกลงเบื้องต้นเพื่อทำความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน กระนั้นผู้อ่านสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ในท้ายเล่มก่อนเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการอ่านเนื้อหาแต่ละตอนของหนังสือเล่มนี้ต่อไป

โดยสรุป หนังสือเล่มนี้สามารถตอบโจทย์ของผู้สนใจเรื่องความจริงในพุทธศาสนาที่สะท้อนผ่านคำสอนสำคัญอันเป็นสาระสำคัญร่วมกันของแต่ละนิกายในพุทธศาสนาที่ผู้เขียนพยายามรวบรวมไว้อย่างดี หนังสือเล่มนี้มีความปรารถนาดีอย่างที่สุดของผู้เขียนที่ซ่อนเอาไว้หลังตัวหนังสือแต่ละตัวซึ่งมีพลังสามารถสร้างแรงบันดาลใจเพื่อการมุ่งมั่นและเป็นแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนาหรือการเจริญสติในแบบเดียวกับผู้เขียนที่ได้ค้นพบบทเรียนที่สำคัญ และเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงต่อตนเอง ความปรารถนาสูงสุดของเขาคือการได้ถ่ายทอดและแบ่งปันเพื่อนำแนวทางแห่งการสร้างความสุขและความสงบเพื่อการดำรงอยู่ขณะปัจจุบันให้ได้อย่างไม่ทุกข์ร้อนบนพื้นฐานของความจริง หนังสือเล่มนี้จึงเปรียบเสมือนคู่มือเล่มหนึ่งที่ซ่อนความปรารถนาดีจากเพื่อนมนุษย์คนหนึ่งด้วยการแบ่งปันลายแทงแห่งความสุขและความสงบอีกแนวทางหนึ่งให้แก่เพื่อนมนุษย์ร่วมโลกที่กำลังแสวงหาโลกใบใหม่และความสุขสงบที่แท้จริงโดยที่ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนศาสนา แต่ถือว่าเป็นการแสวงหาวิถีทางหนึ่งเข้ามาช่วยทำให้ชีวิตดีขึ้นกันว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดแล้ว อย่างที่โรเบิร์ต ไรท์ได้กล่าวไว้ถึงคำกล่าวสำคัญขององค์ทะไลลามะว่า “อย่าพยายามใช้สิ่งที่คุณเรียนรู้จากศาสนาพุทธเพื่อเป็นชาวพุทธที่ดีขึ้น แต่จงใช้มันเพื่อเป็นอะไรก็ตามที่คุณเป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้น” ดังนั้น หนังสือเล่มนี้จึงทรงคุณค่าในฐานะของสหายธรรมที่ช่วยแบ่งปันความสุขและหยิบยื่นความปรารถนาดีอย่างบริสุทธิ์จากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่านที่มีใจเปิดกว้างต่อสรรพสิ่ง ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านสามารถใช้เพื่อการศึกษาและเป็นแนวทางในการปฏิบัติหรือจูงใจไปสู่การพัฒนาความคิดและชีวิตของตนให้ดียิ่งขึ้นได้